

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาถึงการยอมรับระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคมของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

2. เพื่อศึกษาถึงการยอมรับของเกษตรกรต่อการทำการเกษตรในระบบเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

3. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและ ปัจจัยด้านสังคมกับการยอมรับวิธีการปฏิบัติของเกษตรกรในการทำการเกษตรในระบบเกษตรอินทรีย์

4. เพื่อศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคในการยอมรับการทำการเกษตรในระบบเกษตรอินทรีย์

ประชากรที่ทำการศึกษาคือประชากรในพื้นที่ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นสมาชิกสหกรณ์ผู้ปลูกพืชอินทรีย์ในปีการผลิต 2551 กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ได้มาจากประชากรซึ่งเป็นสมาชิกสหกรณ์ผู้ปลูกพืชอินทรีย์จาก 5 หมู่บ้านดังนี้ 1) บ้านห้วยตอง 2) บ้านหนองเต่า 3) บ้านห้วยทราย 4) บ้านห้วยเย็นมั่ง และ 5) บ้านห้วยข้าวลีบ ที่ทำการปลูกพืชอินทรีย์ จำนวน 372 ราย การเก็บรวบรวมข้อมูลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน คือ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ใช้แบบสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากเกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ผู้ปลูกพืชอินทรีย์ และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารสิ่งพิมพ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับของเกษตรกรต่อวิธีการปฏิบัติในการทำการเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ

ละ(Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation), ค่าต่ำสุด (Minimum)ทดสอบสมมติฐานหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม และปัจจัยที่เกี่ยวกับการยอมรับของเกษตรกรต่อวิธีการปฏิบัติในการทำเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.) สถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ สถิติไคสแควร์ (Chi-square Test) ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ และข้อมูลด้านสังคม ของเกษตรกรที่ทำการเกษตรในเขตพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

1.1 เพศ เกษตรกรเป็นเพศชาย ร้อยละ 91.7 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 8.3

1.2 อายุ เกษตรกรร้อยละ 65.3 มีอายุระหว่าง 31 – 50 ปี และมีอายุเฉลี่ย 37.91 ปี

1.3 จำนวนสมาชิกในครอบครัว เกษตรกรร้อยละ 63.7 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 5 - 8 คนและมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5.10 คน

1.4 ระดับการศึกษาสูงสุด เกษตรกรไม่ได้รับการศึกษา ร้อยละ 24.5 รองลงมาสำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 21.0

1.5 ประสบการณ์การปลูกพืชอินทรีย์ เกษตรกรร้อยละ 58.6 มีประสบการณ์การปลูกพืชอินทรีย์น้อยกว่า 1 ปีและมีประสบการณ์การปลูกพืชอินทรีย์เฉลี่ย 1.46 ปี

1.6 การสมัครเข้าสู่ระบบการตรวจรับรองแหล่งผลิตพืชอินทรีย์ เกษตรกรร้อยละ 49.4 สมัครเข้าสู่ระบบการตรวจรับรองแหล่งผลิตพืชอินทรีย์และผ่านการตรวจรับรองในระบบเกษตรอินทรีย์ (มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ไทย) และจีเอพี (GAP)(กรมวิชาการเกษตร)

1.7 ชนิดของพืชอินทรีย์ที่ปลูก

ชนิดของพืชอินทรีย์ที่ปลูก เกษตรกรร้อยละ 79.3 ปลูกพืชผัก (ผักกาด กวางตุ้ง กะหล่ำดอก กะหล่ำปลี ผักกาดขาวปลี แครอท ถั่วเข้ม ถั่วแขก ถั่วฝักยาว ผักกาดขาว ผักกาดหวาน และสลัด)

1.8 พื้นที่ปลูกอินทรีย์

- **พืชผัก** : เกษตรกรร้อยละ 77.3 มีพื้นที่ปลูกพืชผักน้อยกว่า 3 ไร่และมีพื้นที่ปลูกพืชผักเฉลี่ย 2.18 ไร่

- **ไม้ผล** : เกษตรกรร้อยละ 50.5 มีพื้นที่ปลูกไม้ผลน้อยกว่า 3 ไร่ และมีพื้นที่ปลูกไม้ผลเฉลี่ย 3.18 ไร่

- **พืชชนิดอื่นๆ**: เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกพืชชนิดอื่นๆ อยู่ระหว่าง 3 – 4 ไร่ ร้อยละ 65.4 และมีพื้นที่ปลูกพืชชนิดอื่นๆ เฉลี่ย 2.75 ไร่

1.9 ต้นทุนการผลิตพืชอินทรีย์ /ปี

- **พืชผัก** : เกษตรกรร้อยละ 58.3 มีต้นทุนในการผลิตพืชผักอยู่ระหว่าง 1,001 – 3,000 บาท และมีต้นทุนการผลิตพืชผักเฉลี่ย 1,888.14 บาท

- **ไม้ผล** : เกษตรกรร้อยละ 65.2 มีต้นทุนในการผลิตไม้ผลน้อยกว่า 1,000 บาท และมีต้นทุนการผลิตไม้ผลเฉลี่ย 2,086.76 บาท

- **พืชชนิดอื่นๆ** : เกษตรกรร้อยละ 40.4 มีต้นทุนในการผลิตพืชชนิดอื่นๆ น้อยกว่า 1,000 บาท และมีต้นทุนการผลิตพืชชนิดอื่นๆ เฉลี่ย 2,598.08 บาท

1.10 ตลาดที่ส่งผลผลิตจำหน่าย เกษตรกรร้อยละ 83.1 ส่งผลผลิตจำหน่ายที่โครงการหลวงทุ่งหลวง

1.11 พื้นที่ในการผลิต เกษตรกรร้อยละ 91.7 มีพื้นที่ส่วนตัว

1.12 ขนาดของพื้นที่ผลิตพืชอินทรีย์ เกษตรกรร้อยละ 76.9 มีขนาดของพื้นที่ผลิตพืชอินทรีย์มากกว่า 1 ไร่

1.13 แรงงานที่ใช้ในการผลิตพืชอินทรีย์ แรงงานที่เกษตรกรใช้ในการผลิตพืชอินทรีย์ร้อยละ 85.5 มาจากแรงงานในครอบครัว

1.14 ที่มาของต้นทุนการผลิตพืชอินทรีย์ เกษตรกรร้อยละ 90.3 ใช้ทุนของตัวเองในการผลิตพืชอินทรีย์

1.15 ต้นทุนการผลิตพืชอินทรีย์เมื่อเปรียบเทียบกับการผลิตแบบไม่ได้ใช้อินทรีย์ เกษตรกรร้อยละ 37.1 ใช้ต้นทุนเท่าเดิมในการผลิตพืชอินทรีย์

1.16 รายได้จากการขายผลผลิตอินทรีย์/ปี เกษตรกรร้อยละ 97.3 มีรายได้จากการขายผลผลิตพืชอินทรีย์น้อยกว่า 66,500 บาทและมีรายได้เฉลี่ย 20,527.82 บาท

1.17 รายได้จากการผลิตพืชอินทรีย์เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากการผลิตแบบไม่ได้ใช้อินทรีย์ เกษตรกรร้อยละ 69.3 มีรายได้มากกว่า

1.18 หนี้สินในครอบครัว/ปี เกษตรกรร้อยละ 85.2 มีจำนวนหนี้สินน้อยกว่า 33,300 บาท และมีจำนวนหนี้สินเฉลี่ย 17,020.43 บาท

1.19 ค่าใช้จ่ายประจำครัวเรือน/เดือน เกษตรกรร้อยละ 67.2 มีค่าใช้จ่ายประจำครัวเรือนน้อยกว่า 2,200 บาท และมีค่าใช้จ่ายประจำครัวเรือนเฉลี่ย 2,157.04 บาท/เดือน

1.20 รายได้ในครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมา เกษตรกรร้อยละ 77.4 มีรายได้ในครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมาน้อยกว่า 63,300 บาท และมีรายได้ในครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมาเฉลี่ย 46,752.96 บาท

1.21 แหล่งที่มาของรายได้ เกษตรกรร้อยละ 67.2 มีรายได้จากการทำการเกษตร

1.22 การติดต่อกับเกษตรกรรายอื่นในรอบเดือน เกษตรกรร้อยละ 53.5 มีการติดต่อกับเกษตรกรรายอื่นในรอบเดือนจำนวน 1 - 2 ครั้ง/เดือน

1.23 การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในรอบเดือน เกษตรกรร้อยละ 50.3 มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในรอบเดือนจำนวน 1 - 2 ครั้ง/เดือน

1.24 ประสบการณ์การฝึกอบรมของเกษตรกรในรอบปี เกษตรกรร้อยละ 34.2 มีประสบการณ์การฝึกอบรมจำนวน 1 - 2 ครั้ง/ปี

1.25 การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตพืชอินทรีย์ เกษตรกรร้อยละ 82.3 ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตพืชอินทรีย์จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

1.26 กฎระเบียบของโครงการหลวงต่อการตัดสินใจในการทำการเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรร้อยละ 74.7 คิดว่ากฎระเบียบของโครงการหลวงไม่มีผลต่อการตัดสินใจในการทำการเกษตรอินทรีย์ โดยปัจจุบันเกษตรกรตัดสินใจทำเกษตรอินทรีย์เนื่องจากเงื่อนไขในการจำหน่ายผลผลิตให้แก่มูลนิธิโครงการหลวงประกอบด้วยราคาของผลผลิตที่คงที่ ทำให้เกษตรกรตัดสินใจทำเกษตรอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น

2. การยอมรับของเกษตรกรต่อวิธีการปฏิบัติในการทำการเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.)

2.1 การปฏิบัติของเกษตรกรต่อการทำการเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.) : ก่อนเข้าร่วมโครงการ (เกษตรกรเคมี)

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีคะแนนการปฏิบัติของเกษตรกรต่อการทำการเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.) : ก่อนเข้าร่วมโครงการ (เกษตรกรเคมี) เกษตรกรร้อยละ 41.9 มีการปฏิบัติน้อย โดยเฉลี่ยมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 0.48$ คะแนน)

2.2 การปฏิบัติของเกษตรกรต่อการทำการเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.) : หลังเข้าร่วมโครงการ (เกษตรอินทรีย์)

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีคะแนนการปฏิบัติของเกษตรกรต่อการทำการเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.) : หลังเข้าร่วมโครงการ (เกษตรอินทรีย์) เกษตรกรร้อยละ 98.4 มีการปฏิบัติมาก และมีการปฏิบัติน้อย ร้อยละ 1.6 โดยเฉลี่ยมีการปฏิบัติในระดับมาก ($\bar{x} = 0.97$ คะแนน)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับของเกษตรกรต่อวิธีการปฏิบัติในการทำ การเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.) โดยใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-square Test)

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับของเกษตรกรต่อวิธีการปฏิบัติในการทำ การเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.) สรุปได้ดังนี้คือ ตัวแปรอิสระด้านลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ อายุ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ระดับการศึกษา ประสบการณ์การปลูกพืช ขนาดของพื้นที่ผลิตพืช แรงงานในครอบครัว ต้นทุนการผลิตพืช หนี้สิน และประสบการณ์การฝึกอบรมว่าไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กับกับการยอมรับของเกษตรกรต่อวิธีการปฏิบัติในการทำ การเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.)

เพศ มีความสัมพันธ์กับการยอมรับของเกษตรกรต่อวิธีการปฏิบัติในการทำ การเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 อาจเป็นเพราะว่าในการทำเกษตรส่วนใหญ่ผู้นำครอบครัวจะเป็นเพศชาย ทำให้มีบทบาทในการทำเกษตรอินทรีย์มากกว่า ตลอดจนการตัดสินใจต่างๆ ในการทำเกษตรอินทรีย์ผู้นำครอบครัวจึงมีบทบาทมากกว่า ดังนั้นเพศจึงมีความสัมพันธ์กับการยอมรับวิธีการปฏิบัติในการทำ การเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.)

รายได้จากการขายผลผลิต มีความสัมพันธ์กับการยอมรับของเกษตรกรต่อวิธีการปฏิบัติในการทำ การเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 อาจเป็นเพราะว่าในการจำหน่ายผลผลิตเกษตรกรส่วนใหญ่จะจำหน่ายผลผลิตให้แก่โครงการหลวง ซึ่งโครงการหลวงจะมีการรับซื้อผลผลิตในราคาประกันแต่อยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดให้ผลผลิตนั้นจะต้องมีคุณภาพและได้มาตรฐานตามที่กำหนด ประกอบกับเกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำ เกษตรกรจึงต้องยอมรับและปฏิบัติตามวิธีการปฏิบัติในการทำ การเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.) เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตรงตามมาตรฐานที่กำหนด เพื่อที่เกษตรกรจะได้จำหน่ายผลผลิตได้ในราคาประกัน ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น

ค่าใช้จ่ายประจำครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับการยอมรับของเกษตรกรต่อวิธีการปฏิบัติในการทำ การเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง

(มกท.) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 อาจเป็นเพราะว่าในการทำการเกษตรอินทรีย์เป็นการทำการเกษตรที่ลดการสารเคมีต่างๆ จึงทำให้เกษตรกรสามารถลดค่าใช้จ่ายลงได้ ประกอบการที่เกษตรกรทำการเกษตรอินทรีย์ ผลผลิตที่ได้นั้นก็มีความปลอดภัย เมื่อนำเอาผลผลิตที่ได้มาบริโภคก็สามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายประจำครัวเรือนลงได้อีกด้วย

การติดต่อกับเกษตรกรรายอื่น มีความสัมพันธ์กับการยอมรับของเกษตรกรต่อวิธีการปฏิบัติในการทำการเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 อาจเป็นเพราะว่า เกษตรกรได้มีโอกาสพบปะ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ระหว่างเกษตรกรรายอื่น ทำให้สามารถนำเอาความรู้และประสบการณ์ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการทำการเกษตรอินทรีย์ของตนเอง จึงทำให้เกษตรกรเกิดการยอมรับวิธีการปฏิบัติในการทำการเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.) มากขึ้น

และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีความสัมพันธ์กับการยอมรับของเกษตรกรต่อวิธีการปฏิบัติในการทำการเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 อาจเป็นเพราะว่าในการทำการเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.) เกษตรกรต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดโดยที่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเข้ามาดูแลในทุกกระบวนการการผลิต จึงทำให้เกษตรกรมีโอกาสได้เรียนรู้ถึงเทคนิค วิธีการตลอดจนความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ที่ถูกต้อง ดังนั้นเกษตรกรจึงมีการยอมรับต่อวิธีการปฏิบัติในการทำการเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.)

ดังนั้นผลการวิจัยในครั้งนี้จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่กล่าวว่า ปัจจัยที่เกี่ยวกับการยอมรับของเกษตรกรต่อวิธีการปฏิบัติในการทำการเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.)

4. สาเหตุที่เกษตรกรไม่นำไปปฏิบัติในการทำการเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ไปปฏิบัติ และผลที่เกษตรกรได้รับจากการปฏิบัติในการทำการเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์

สาเหตุที่เกษตรกรไม่นำไปปฏิบัติในการทำการเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ไปปฏิบัติ

จากการศึกษาสาเหตุที่เกษตรกรไม่นำไปปฏิบัติในการทำการเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ไปปฏิบัติ เกษตรกรร้อยละ 72.8 คิดว่าความรู้ที่ได้ยังไม่สามารถปฏิบัติได้จริง รองลงมาร้อยละ 69.9 เกษตรกรคิดว่าวิธีปฏิบัติยุ่งยาก เกษตรกรร้อยละ 61.0 คิดว่าต้องใช้เวลา

เกษตรกรร้อยละ 44.6 คิดว่าต้องใช้เงินลงทุนสูง เกษตรกรร้อยละ 40.6 คิดว่าขาดวัสดุอุปกรณ์ เกษตรกรร้อยละ 25.5 คิดว่าจะรอฤดูกาลผลิตใหม่ และเกษตรกรร้อยละ 21.2 คิดว่าพื้นที่ไม่เหมาะสม

ผลที่เกษตรกรได้รับจากการปฏิบัติในการทำเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์

จากการศึกษาผลที่เกษตรกรได้รับจากการปฏิบัติในการทำเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์พบว่า ร้อยละ 97.6 คิดว่าผลผลิตปลอดภัยจากสารพิษ รองลงมาร้อยละ 87.6 คิดว่าลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ 86.6 คิดว่าลดการใช้สารเคมีอย่างถาวร ร้อยละ 66.1 คิดว่าได้รับการรับรองแหล่งผลิตพืชอินทรีย์ และร้อยละ 12.9 คิดว่าอื่นๆ (มีสุขภาพร่างกายที่ดีขึ้น)

5. ปัญหาและอุปสรรคในการยอมรับของเกษตรกรต่อวิธีการปฏิบัติในการทำเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.)

จากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการยอมรับของเกษตรกรต่อวิธีการปฏิบัติในการทำเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 63.7 มีปัญหาเรื่องประสบการณ์การปลูกพืชอินทรีย์ รองลงมาเกษตรกรร้อยละ 49.2 มีปัญหาเรื่องตลาดที่ส่งผลผลิตจำหน่าย เกษตรกรร้อยละ 44.9 มีปัญหาเรื่องหนี้สิน เกษตรกรร้อยละ 29.6 มีปัญหาเรื่องชนิดของพืชอินทรีย์ที่ปลูก เกษตรกรร้อยละ 22.3 มีปัญหาเรื่องขนาดของพื้นที่ผลิตพืชอินทรีย์ เกษตรกรร้อยละ 16.9 มีปัญหาเรื่องแรงงานที่ใช้ในการผลิตพืชอินทรีย์ เกษตรกรร้อยละ 11.8 มีปัญหาเรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตพืชจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมพืชอินทรีย์ เกษตรกรร้อยละ 10.8 มีปัญหาเรื่องการติดต่อสื่อสารกับเกษตรกรรายอื่น และเกษตรกรมีปัญหาเรื่องการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องการยอมรับของเกษตรกรต่อการทำการเกษตรในระบบเกษตรอินทรีย์ในเขตพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยอมรับวิธีการปฏิบัติในการทำเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.) ซึ่งเกษตรกรมีการปฏิบัติในการทำเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.) ในระดับมาก ในเรื่องของ พื้นที่ปลูก เช่น มีการจัดการแหล่งน้ำที่ไม่มีสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนของสารพิษและจุลินทรีย์ และมีการจัดการพื้นที่ปลูกไม่ให้มีวัตถุอันตรายและจุลินทรีย์ ที่จะทำให้เกิดการตกค้างหรือปนเปื้อนในผลผลิต เรื่องของการใช้สารชีวภาพ จุลินทรีย์ ปุ๋ยหมัก และวัสดุปรับปรุงบำรุงดิน เช่น มีการใช้สารชีวภาพและจุลินทรีย์ ปุ๋ยหมักปรับปรุงบำรุงดินในกระบวนการผลิต ตาม

คำแนะนำ หรืออ้างอิงตามคำแนะนำของมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.) หรือตามฉลากที่ขึ้นทะเบียน(มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ไทย) และมีการใช้สารชีวภาพและจุลินทรีย์ ปุ๋ยหมักปรับปรุงบำรุงดินที่สอดคล้องกับรายการอนุญาตให้ใช้ตามคำแนะนำของมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง(มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ไทย) เรื่องการป้องกันกำจัดศัตรูพืช เช่น มีการสำรวจการเข้าทำลายของศัตรูพืช และป้องกันกำจัดอย่างถูกวิธี และมีการควบคุมศัตรูพืชอย่างถูกวิธี เรื่องการจัดการสายพันธุ์ เช่น มีการปฏิบัติและการจัดการสายพันธุ์การผลิตตามคำแนะนำของมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง เพื่อได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ เรื่องการเก็บเกี่ยวผลผลิต เช่น มีการเก็บเกี่ยวผลในระยะเวลาที่เหมาะสมตามเกณฑ์ในแผนควบคุมการผลิต มีการหยุดใช้สารชีวภาพและจุลินทรีย์ก่อนเก็บเกี่ยวตามระยะเวลาที่ระบุไว้ มีการใช้อุปกรณ์การเก็บเกี่ยว ภาชนะบรรจุและวิธีการเก็บเกี่ยวที่สะอาดไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของผลและปนเปื้อนสิ่งอันตรายที่มีต่อความปลอดภัยในการบริโภค คัดแยกผลผลิตด้อยคุณภาพ หรือผลผลิตที่มีศัตรูพืชติดอยู่ออกต่างหาก(ผลผลิตที่เสียหรือเน่า) และอุปกรณ์และพาหนะในการขนย้ายผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยวมีความสะอาดปราศจากการปนเปื้อนสิ่งอันตรายที่มีผลต่อความปลอดภัยในการบริโภค เรื่องการเก็บรักษาผลผลิต เช่น เก็บรักษาผลผลิตในสถานที่สะอาด อากาศถ่ายเทได้ดี และสามารถป้องกันการปนเปื้อนของวัตถุดิบอันตราย และสัตว์พาหนะนำโรค และเรื่องการบันทึกข้อมูล เช่น มีการบันทึกข้อมูลการใช้สารชีวภาพและจุลินทรีย์ ปุ๋ยหมักปรับปรุงบำรุงดินในกระบวนการผลิต และการป้องกันกำจัดศัตรูพืช และมีการบันทึกข้อมูลการจัดการเพื่อให้ได้ผลิตผลที่มีคุณภาพ

ในการทำการเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรสาเหตุที่เกษตรกรไม่สามารถนำไปปฏิบัติในการทำการเกษตรกรรมได้เนื่องจาก ความรู้ที่เกษตรกรได้รับยังไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง การทำเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์มีวิธีการปฏิบัติที่ยุ่งยาก ต้องใช้เงินทุนค่อนข้างสูง และต้องใช้เวลาในการทำค่อนข้างมาก ตลอดจนในการทำการเกษตรอินทรีย์เกษตรกรขาดวัสดุอุปกรณ์ในการทำ หรืออาจมีพื้นที่ที่ไม่เหมาะสำหรับการทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งสาเหตุที่เกษตรกรไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้สอดคล้องกับทฤษฎีการยอมรับนวัตกรรมเร็ว-ช้า ของ Roger ซึ่งการยอมรับนวัตกรรมเร็ว-ช้า ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ เช่น ผลที่บุคคลจะได้รับหากยอมรับนวัตกรรมต้องมีมากกว่าหรือดีกว่าที่บุคคลได้รับอยู่เดิม ผลที่ได้มักปรากฏในรูปของผลกำไรทางเศรษฐกิจ หรือความยุ่งยากซับซ้อนของนวัตกรรมที่ยากต่อการทำความเข้าใจและการนำไปใช้ ความคิดใหม่ ๆ ที่เข้าใจยากจะไม่เป็นที่ยอมรับในขณะที่ความคิดใหม่ที่เข้าใจง่ายและสามารถนำไปใช้ได้โดยไม่ยุ่งยากจะเป็นที่ยอมรับได้เร็วกว่า เป็นต้น

การศึกษาครั้งนี้มีความสอดคล้องกับประไพพรรณ (2550) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเกษตรดีที่เหมาะสม ของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย อำเภอแม่ริม

จังหวัดเชียงใหม่พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยอมรับโครงการเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) โดยปฏิบัติตามแผนควบคุมการผลิตที่ระบุว่าเป็นจุดวิกฤตที่ต้องควบคุมคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ เพศ และการวิจัยของศราวุธ (2548) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตผักตามระบบการเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า แหล่งรับซื้อผลผลิต และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่มีความสัมพันธ์กับวิธีการปฏิบัติการเกษตรดีที่เหมาะสมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับของเกษตรกรต่อวิธีการปฏิบัติในการทำ การเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.) ได้แก่

1) ปัจจัยด้านเพศ

ผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ด้วยค่า χ^2 (Chi-square) พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศที่ต่างกันของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการยอมรับของเกษตรกรต่อวิธีการปฏิบัติในการทำ การเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.) โดยเพศชายจะมีการยอมรับมากกว่าเพศหญิง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2) ปัจจัยด้านรายได้จากการขายผลผลิต

ผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ด้วยค่า χ^2 (Chi-square) พบว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจด้านรายได้จากการขายผลผลิตที่ต่างกันของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการยอมรับของเกษตรกรต่อวิธีการปฏิบัติในการทำ การเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.) โดยเกษตรกรที่มีรายได้จากการขายผลผลิตต่ำกว่า 20,522.45 บาท จะมีการยอมรับมากกว่าเกษตรกรที่มีรายได้จากการขายผลผลิตสูงกว่า 20,522.45 บาทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) ปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายประจำครัวเรือน

ผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ด้วยค่า χ^2 (Chi-square) พบว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจด้านค่าใช้จ่ายประจำครัวเรือนที่ต่างกันของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการยอมรับของเกษตรกรต่อวิธีการปฏิบัติในการทำ การเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.) โดยเกษตรกรที่มีค่าใช้จ่ายประจำครัวเรือนต่ำกว่า 2,367.53 บาท จะมีการยอมรับมากกว่าเกษตรกรที่มีค่าใช้จ่ายประจำครัวเรือนสูงกว่า 2,367.53 บาทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4) ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสารกับเกษตรกรรายอื่น

ผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ด้วยค่า χ^2 (Chi-square) พบว่า ปัจจัยทางสังคมด้านการติดต่อสื่อสารกับเกษตรกรรายอื่นที่ต่างกันของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการยอมรับของเกษตรกรต่อวิธีการปฏิบัติในการทำ การเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.) โดยเกษตรกรที่มีการติดต่อสื่อสารกับเกษตรกรรายอื่นสูงกว่า 3.44 ครั้ง/เดือน จะมีการยอมรับมากกว่าเกษตรกรที่มีการติดต่อสื่อสารกับเกษตรกรรายอื่นต่ำกว่า 3.44 ครั้ง/เดือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5) ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

ผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ด้วยค่า χ^2 (Chi-square) พบว่า ปัจจัยทางสังคมด้านการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่ต่างกันของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการยอมรับของเกษตรกรต่อวิธีการปฏิบัติในการทำ การเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเกษตรอินทรีย์โครงการหลวง (มกท.) โดยเกษตรกรที่มีการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรสูงกว่า 3.21 ครั้ง/เดือน จะมีการยอมรับมากกว่าเกษตรกรที่มีการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต่ำกว่า 3.21 ครั้ง/เดือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย การยอมรับของเกษตรกรต่อการทำการเกษตรในระบบเกษตรอินทรีย์ในเขตพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการส่งเสริมการเกษตร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุง วางแผนการดำเนินงาน เพื่อให้เกษตรกรปฏิบัติในระบบเกษตรอินทรีย์ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1. มูลนิธิโครงการหลวง ควรจัดให้มีการติดตามประเมินผลของการดำเนินงานของโครงการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดกระบวนการติดต่อสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรกับเกษตรกร ทั้งนี้เพื่อที่จะทำให้ทราบถึงปัญหาที่แท้จริงของเกษตรกร และนำไปปรับการดำเนินงานของโครงการให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
2. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง ควรจัดให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจัดอบรมเรื่องเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกรในทุกๆ เดือน เพื่อเป็นการเพิ่มทักษะ ความรู้ความเข้าใจเรื่องเกษตรอินทรีย์ เช่น การใช้สารชีวภาพ จุลินทรีย์ ปุ๋ยหมัก และวัสดุปรับปรุงบำรุงดิน การป้องกันกำจัด

ศัตรูพืช การเก็บเกี่ยวผลผลิต การเก็บรักษาผลผลิต และการบันทึกข้อมูลให้แก่เกษตรกร อันจะช่วยทำให้เกษตรกรสามารถนำเอาไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง ควรสร้างแรงจูงใจในการทำการเกษตรอินทรีย์ให้แก่เกษตรกร เช่น การใช้เกษตรกรรายที่ประสบความสำเร็จในการทำการเกษตรอินทรีย์เป็นผู้ที่ชักจูงและให้คำแนะนำเพื่อนเกษตรกรในการทำการเกษตรอินทรีย์ การจัดหาสิ่งจำเป็นต่อการเพาะปลูกในราคาที่ต่ำกว่าท้องตลาด ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ อุปกรณ์ที่จำเป็น จะช่วยลดต้นทุนการผลิต ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น เป็นต้น

4. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรมีการถ่ายทอดความรู้ วิชาการ และเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ให้แก่เกษตรกรได้เข้าใจอย่างชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้ เพื่อให้เกษตรกรตระหนักและเห็นถึงคุณประโยชน์ของการทำเกษตรอินทรีย์ โดยเน้นการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรที่เป็นเพศหญิงให้มากขึ้น เพื่อให้เกษตรกรที่เป็นเพศหญิงสามารถทำการเกษตรอินทรีย์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยกับเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่ทำการเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่อื่น เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อความรู้และการปฏิบัติตามระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

2. ควรทำการศึกษาวิจัยถึงการปฏิบัติของเกษตรกรในการทำการเกษตรกรรมในระบบเกษตรอินทรีย์ในเรื่องของการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ อันจะช่วยให้เกษตรกรมีการปรับปรุงการทำการเกษตรกรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น